

Bonn: Zhoršovanie biodiverzity Zeme treba spomaliť

Na slávnostnom otvorení COP 9 v Bonne nechýbali deti

Politické špičky sveta z viac ako 190 krajín sa na rokovaní 9. konferencie zmluvných strán o biodiverzite (COP 9) v Bonne prvýkrát dohodli podstatne znížiť zhoršovanie biodiverzity v priebehu nasledujúcich dvoch rokov.

Týždeň pred začiatkom hlavnej konferencie sa v Bonne stretlo okolo päťtisíc vedcov, ktorí pre politikov vypracovali zoznam odporúčaní. Vedci sa vyslovili pre záväznú zriadenie nových prírodných rezervácií, pre ďalšiu reguláciu tzv. biopiráctva - vývozu vzácnych rastlinných a živočíšnych druhov, aj pre konkrétnejšie vymedzenie pestovania a šírenia geneticky upravených rastlín.

V programe medzinárodnej konferencie OSN v Bonne bolo znovu posúdiť ciele z roku 2002, predpokladajúce spomalenie úbytku živočíšnych a rastlinných druhov do roku 2010. Mnoho expertov to považuje za nerealistické, vzhľadom k rastúcej svetovej populácii, znečisťovaniu a klimatickým zmenám.

Konferenciu otvorila kancelárka hostiteľskej krajiny Angela Merkelová za prítomnosti popredných predstaviteľov mnohých štátov sveta (viac než sto ministrov) a OSN pre celkovo šesťtisíc účastníkov hľadajúcich zhodu v procesoch ďalšieho rozširovania chránených území, zvýšenia ochrany lesov, morí a oceánov a rozvoja biopalív spôsobom, ktorý neohrozí rozmanitosť prírodných druhov. V úvodnom prejave sa A. Merkelová vyslovila za zmenu súčasného trendu v ochrane druhov. Podľa jej slov by k tomu mali prispieť finančnými prostriedkami aj

WWF: Biodiverzita Zeme poklesla o tretinu

Rozmanitosť rastlinných a živočíšnych druhov poklesla za posledných 35 rokov o jednu tretinu. Prispel k tomu hlavne úbytok prirodzeného životného prostredia a komerčné využitie prírodných zdrojov. Informoval o tom Svetový fond na ochranu prírody (WWF) v Londýne 16. mája 2008. Predstavitelia fondu tiež upozornili, že globálna zmena klímy môže v budúcnosti 30 rokoch spôsobiť ďalšie zhoršenie životných podmienok voľne žijúcim zvieratám a rastlinám.

WWF dlhodobu podrobnú mapuje osud štyroch tisícov druhov vtákov, rýb, cicavcov, plazov a obojživelníkov po celom svete. Z jeho výskumu vyplýva, že v období rokov 1970 až 2007 sa počet suchozemských druhov zvierat znížil o štvrtinu, morských živočíchov o 28 % a sladkovodných o 29 %. Od polovice 90. rokov vyhnula skoro tretina morských vtákov.

Podľa niektorých vedcov tento súčasný trend môže znamenať začiatok šiesteho veľkého vymierania druhov v histórii našej planéty. Tým posledným bolo vyhynutie dinosaurov pred zhruba 200 až 65 miliónmi rokov. Miznutie druhov ohrozuje aj prežitie ľudského rodu.

bohaté priemyselné štáty planéty. Vzápätí sľúbila, že Nemecko do roku 2013 každoročne poskytne 500 mil. euro na ochranu svetových lesov a aj v nasledujúcich rokoch, vzhľadom k tomu, že dôsledkom doterajšieho neudržateľného procesu odlesňovania je až 20 % celosvetových emisií skleníkových plynov. Podobný príspevok plánuje aj Nórsko. Kancelárka predstavila aj iniciatívu Life Web (40 mil. euro), prostredníctvom ktorej Nemecko poskytne rozvojovým krajinám finančnú a technickú podporu pre vznik nových

morských a suchozemských chránených území. Podľa nej sú boj proti chudobe a zachovanie druhov dvomi stranami tej istej mince. Od bonnskej konferencie očakáva preto rozhodujúce impulzy na zabezpečenie biologickej pestrosti, vrátane korektnej vyváženej záujmov rozvojových krajín na jednej strane a vyspelých priemyselných štátov na druhej.

Ku kľúčovým témam konferencie patrila aj ochrana amazonského dažďového pralesa. Viacerí zástupcovia pôvodných indiánskych kmeňov z Brazílie požadovali v Bonne viac práv v otázkach spolurozhodovania o využívaní tohto bohatstva.

Rokovania v priebehu konferencie neboli jednoduché a často sa ocitli v patovej situácii. Ministri a vysokí predstavitelia štátov sa v posledných troch dňoch zaoberali otázkami, ktoré sa nepodarilo vyriešiť v pracovných skupinách expertov v priebehu predchádzajúcich dvoch týždňov. K takýmto témam patrila predovšetkým otázka biopalív, stratégie mobilizácie finančných zdrojov pre realizáciu troch hlavných cieľov Dohovoru o biodiverzite a vzťahu zmeny klímy a biodiverzity. Zásadný rozpor bol v otázkach využívania biopalív. Európska únia požadovala udržateľnú výrobu a spotrebu biopalív, založenú na definovaní kritérií udržateľnosti. Naproti tomu skupina krajín, vedená Kolumbiou a africkými krajinami nesúhlasila so žiadnym využívaním biopalív, argumentujúc potravinovou bezpečnosťou a potenciálnymi rizikami pre biodiverzitu. Nakoniec bol dosiahnutý konsenzus, s podmienkou udržateľného využívania biopalív počas celého životného cyklu.

Delegáti hľadali tiež možnosti ďalšieho rozšírenia a zlepšenia starostlivosti a manažmentu chránených území v rozvojových krajinách, ktoré si nemôžu dovoliť ich financovanie. Výsledkom

bol prvý záväzok Indonézie vyhlásiť najväčšiu svetovú morskú chránenú oblasť s rozlohou 20 miliónov hektárov, čím Indonézia prispeje k tzv. Mikronézskej iniciatíve, ktorej cieľom je globálna sieť morských a suchozemských rezervácií. Jej realizácia bude spolufinancovaná z nemeckej iniciatívy Life Web.

Účastníci konferencie okrem toho hľadali spôsob ako zabrzdiť prudko rastúce ceny potravín, ktoré už v niektorých krajinách, napr. na Haiti a v Egypte, vyvolali v nedávnej dobe nepokoje.

Ceny potravín v poslednej dobe dosiahli rekordné výšky v dôsledku mnohých faktorov, vrátane rastúcich cien umelých hnojív. Časť obilnín sa pritom používa na výrobu biopalív a na výkrm dobytku kvôli zvýšenému dopytu po mäse v rozvojových krajinách.

V tejto súvislosti nemecký minister životného prostredia Sigmar Gabriel, predsedajúci COP 9, varoval pred nebezpečenstvami hroziacimi ľudstvu, ktoré zapríčiňuje

Pohľad do rokovacej sály 9. konferencie zmluvných strán o biodiverzite (COP 9) v Bonne

Guinea - štátny inšpektor rybolovu na palube čínskej lode Lian Run 14, ktorá pirátsky lovila ryby vo vodách patriacich tejto africkej krajine. Loď bola guinejskými úradmi zatknutá (foto: Greenpeace/Gleizes)

strata biologickej rozmanitosti v poľnohospodárstve. Konštatoval, že základ dennej celosvetovej potravinovej produkcie tvorí iba desať rastlinných druhov a päť druhov zdomácnených zvierat. Gabriel ďalej poznamenal, že indickí farmári pestovali pred storočím až 30 000 odrôd ryže, z ktorých zostalo iba 30. Zdôraznil, že poľnohospodárstvo založené na metódach, ktoré sú príliš intenzívne a nie sú zamerané na životné prostredie, môže ohroziť biologickú rozmanitosť. Minister preto vyzval farmárov a ochrancov prírody, aby hľadali spoločné riešenia na zastavenie straty rastlinných aj živočíšnych druhov. Ku konštatovaniu, že strata rozmanitosti by mohla byť nebezpečná pre zásobovanie sveta potravinami, sa pridal aj výkonný tajomník Konvencie OSN pre biologickú rozmanitosť (CBD) Ahmed Djoghla.

Podpora obnovenia rozmanitosti plodín a hospodárskych zvierat v poľnohospodárstve je podľa odborníkov najlepším dlhodobým riešením globálneho potravinového problému.

Kongo - odlesňovanie - kvalitné drevo na export (2008), foto: Greenpeace/Stok

ný zlom v diskutovaných otázkach. Jörg Roos z WWF povedal, že len vďaka nemeckej iniciatíve sa podarilo zabrániť úplnému krachu tohto rokovania. Kritizoval hlavne fakt, že účastníci konferencie sľúbili len málo peňazí na ochranu dažďových pralesov a že sa nepodarilo presadiť úplný zákaz pestovania rastlín na biopalivá. Svetové spoločenstvo investuje v súčasnosti do chránených území zhruba 3,8 - 6,3 miliardy eur, potrebných je však 20 - 30 miliárd eur.

V otázke výroby biopalív sa delegáti podľa nemeckého ministra zhodli, že by do roku 2010 mali byť stanovené kritériá pre pestovanie rastlín na výrobu biopalív. Tomu sa doteraz bránila hlavne Brazília, ktorá je svetovou špičkou v získavaní bioetanolu z „energetických rastlín“, predovšetkým z cukrovej trstiny. Na konferencii boli po prvýkrát stanovené kritériá pre vytvorenie ochranných pásiem, ktoré majú byť vytýčené do roku 2012. Mnohé moria sú totiž preťažené lovom rýb, takže v niektorých vodách hrozí kolaps komerčného rybolovu.

Desiate zasadnutie konferencie členských štátov sa bude konať v japonskom meste Nagoya v októbri 2010. Viac informácií: www.cbd.int/cop9, www.bmu.de/un-conference2008

Spracovala: Mgr. Alena Kostúriková

Brazília - odlesňovanie pre účely pestovania sóje (2004), foto: Greenpeace/Cesar

S ochranou druhovej rozmanitosti má podľa nemeckých expertov problémy aj samotná hostiteľská krajina konferencie. „Rovnako ako dosiaľ je ohrozených okolo 70 % životného prostredia Nemecka a zoznamy ohrozených živočíšnych a rastlinných druhov sú v spolkovkej republike dlhšie ako vo väčšine ostatných štátov EÚ,“ upozornil pred konferenciou nemecký biológ Friedrich Wulf.

Nakoniec na COP 9 vzniklo niekoľko výziev adresovaných vládam sveta. Napr. niekoľko krajín prisľúbilo rozšírenie prírodných rezervácií na území dažďových pralesov. Viac než 30 rozvojových krajín, medzi nimi Mexiko, Indonézia, Kongo a Guatemala, navyše súhlasilo s nemeckou iniciatívou - chrániť svoje lesy v partnerstve s priemyselnými krajinami, ktoré na ich ochranu poskytnú časť prostriedkov.

Podľa WWF výsledky konferencie však neprinesli žiadny skutoč-

Indonézia - tropický prales ustupuje plantáži na produkciu palmového oleja (2007), foto: Greenpeace/Anderson

Slovensko aktívne v poradnom orgáne COP 9

Jedným zo záväzkov, ktoré Slovenská republika plní v rámci implementácie Dohovoru o biologickej diverzite, je účasť na zasadnutiach vedeckého orgánu dohovoru, poradného orgánu pre vedu, techniku a technológiu, známeho pod skratkou SBSTTA (Subsidiary Body on Scientific, Technical and Technological Advice). SBSTTA je medzivládny poradným vedeckým orgánom. Svoje poradenstvo, týkajúce sa implementácie dohovoru, poskytuje Konferencii zmluvných strán (ďalej COP), ktorá je najvyšším orgánom dohovoru a zasadá v niekoľkých intervaloch. Poradný orgán sa skladá zo zástupcov členských krajín dohovoru, spravidla reprezentantov vlády, ktorí vystupujú ako experti kompetentní v relevantných oblastiach. Ich vzájomná multidisciplinárna a otvorená spolupráca vyúsťuje do prípravy správ o všetkých aspektoch svojej práce, ktoré sú pravidelne predkladané COP.

Hlavnými funkciami tohto poradného orgánu sú hodnotenie stavu biologickej diverzity a hodnotenie typov opatrení, ktoré boli uskutočnené v súlade s ustanoveniami dohovoru, a ktoré dávajú odpoveď na otázky, ktoré môže COP položiť tomuto orgánu. Na svojich zasadnutiach formulujú odporúčania pre COP. Tie sa potom na zasadnutí COP prijímajú ako uznesenia COP, ktoré sa stávajú záväznými pre jednotlivé členské krajiny dohovoru. Tie ich prostredníctvom svojich rezortov a odborných organizácií implementujú v národných podmienkach.

Ako už bolo spomenuté, Slovenská republika sa zúčastňuje prostredníctvom vyslaných zástupcov na zasadnutiach SBSTTA, ktoré sa uskutočňujú v obdobiach medzi jednotlivými zasadnutiami COP. Aj 9. zasadnutie COP (máj 2008, Bonn, Nemecko) predchádzali dve zasadnutia SBSTTA, v poradí 12. v júli 2007 v Paríži (Francúzsko) a 13. vo februári 2008 v Ríme (Taliansko).

Na 12. zasadnutí SBSTTA sa prerokovali témy: aplikácia ekosystémového prístupu, implementácia Globálnej stratégie ochrany rastlín, biodiverzita a klimatické zmeny, biodiverzita suchých a polosuchých oblastí. Nosnou témou sa stala biodiverzita a klimatické zmeny a novou a veľmi diskutovanou témou, ktorú je potrebné naliehavo riešiť sa stala téma biodiverzity a produkcie tekutých biopalív.

Celé 13. zasadnutie sa nieslo v duchu implementácie cieľov programu Countdown 2010 zameraného na zníženie úbytku biodiverzity vo svete. Zasadnutie prinieslo tieto témy: biodiverzita v poľnohospodárstve, biodiverzita lesov, biodiverzita morí a pobreží, biodiverzita vnútrozemských vodných ekosystémov, invázne druhy, z 12. zasadnutia pokračovala téma biodiverzity a klimatických zmien. Spomedzi týchto tém boli nosnými témy biodiverzita v poľnohospodárstve, biodiverzita lesov a biodiverzita a klimatické zmeny.

Na oboch zasadnutiach boli prerokované a prijaté dokumenty, ktoré v máji 2008 slúžili ako podklad pre rokovania 9. konferencie zmluvných strán (COP 9) v Bonne, a z ktorých vzišli nové uznesenia Dohovoru o biologickej diverzite.

Viac informácií o samotnom Dohovore o biologickej diverzite, o jeho štruktúre a fungovaní jednotlivých orgánov, ako aj znenia jednotlivých dokumentov nájdete na internetovej stránke www.cbd.int.

Ing. Michaela Mrázová
ŠOP SR, odbor medzinárodných dohovorov

